

Nr 140.

Av herr **Holmbäck**, om inrättande vid Uppsala universitet av en personlig professur i egyptologi för docenten *Torgny Säve-Söderbergh*.

På våren 1947 framlade kanslern för rikets universitet med stöd av infortrade sakkunnigutlåtanden förslag om inrättande av en personlig professur i egyptologi vid Uppsala universitet för docenten vid universitetet Torgny Säve-Söderbergh. Ecklesiastikministern, som även hade att taga ställning till ett förslag av universitetsberedningen om inrättande av en ordinarie professur i egyptologi — till vilken Säve-Söderbergh varit självskriven — ställde sig emellertid avvisande till att en professur inrättades. Ecklesiastikministerns skäl var bl. a. att det kunde ifrågasättas, huruvida icke egyptologien, med sin starkt museala inriktning, borde kunna erhålla en fullgod representation även genom en mera direkt anknytning till ett centralt arkeologiskt museum. Förslaget om en personlig professur upprepades 1948 och 1949 utan att föranleda beslut, och även i Uppsala universitets petita till 1950 års riksdag har hemställan gjorts i ärendet. I år har emellertid ecklesiastikministern intagit en delvis annan ställning. Han erinrar om att anledningen till att han icke upptagit tidigare gjorda förslag varit att han satt frågan i samband med pågående utredning om upprättande av ett arkeologiskt museum för medelhavsländerna och främre Orienten. Denna utredning väntas bli slutförd under år 1950. Då det emellertid i nuvarande ekonomiska läge torde dröja innan ett förslag rörande ett sådant museum kan tänkas bli realiserat och då tiden för Säve-Söderberghs innehav av docentstipendium utgår den 30 juni 1950, anser sig ecklesiastikministern icke kunna dröja längre med att förordad ett positivt beslut i frågan om beredande av en ekonomiskt tryggad ställning åt Säve-Söderbergh, vars vetenskapliga kvalifikationer — som ecklesiastikministern anger — inom sitt fack vitsordats vara av högsta internationella klass. I sådant syfte förordar ecklesiastikministern att för Säve-Söderbergh tills vidare inrättas ett personligt icke tidsbegränsat forskarstipendium med de ekonomiska förmåner, som åtfölja ett dylikt.

Såsom ecklesiastikministern framhållit, torde det i nuvarande ekonomiska läge komma att dröja, innan man i Sverige kan skapa ett arkeologiskt museum för medelhavsländerna och främre Orienten. Lösningen av denna fråga torde därför icke längre böra inverka på spörsmålet om beredande av en tryggad ställning åt Säve-Söderbergh. Det ämne han företräder är av den art, att det motiverar inrättandet av en personlig professur i stället för en ordinarie. Redan den omständigheten, att universitetsmyndigheter icke mindre än fyra gånger begärt inrättandet av en lärostol åt Säve-Söderbergh,

visar den uppskattning, hans forskning har rönt. Det torde då vara riktigt att nu en personlig professur beslutas åt honom i stället för ett forskarstipendium. Det kan påpekas att universitetet genom professor Jan Waldenströms utnämning till professor vid Lunds universitet nu förlorat en av de personliga professurer, som äro knutna vid universitetet; ett beslut rörande professur åt Säve-Söderbergh skulle alltså icke höja antalet av de professurer, som äro inrättade vid universitetet. Det finnes givetvis icke något hinder att i fullmakten för Säve-Söderbergh intaga en bestämmelse om skyldighet för honom att underkasta sig den förflyttningsskyldighet och den ändrade tjänstgöring, som Kungl. Maj:t kan föreskriva i samband med upprättandet av ett museum för medelhavsländerna och främre Orienten. Man har då möjlighet att, om så i framtiden skulle kunna anses önskligt, fatta beslut t. ex. om skyldighet för Säve-Söderbergh att ägna sig även åt museet.

För belysning av frågan om en personlig professur åt Säve-Söderbergh har jag anhållit om ett yttrande av professorerna vid Uppsala universitet H. S. Nyberg och Axel W. Persson, vilka höra till samtidens främsta kännare av Orienten och den klassiska kulturvärlden. Detta yttrande, i vilket även universitetets synpunkter utvecklas, fogas som bilaga till denna motion.

Med stöd av vad ovan angivits föreslår jag alltså,

att riksdagen ville fatta beslut om inrättande vid Uppsala universitet från och med den 1 juli 1950 av en personlig professur i egyptologi för docenten vid universitetet Torgny Säve-Söderbergh.

Stockholm den 25 januari 1950.

Åke Holmbäck.

Bilaga.

Torgny Säve-Söderbergh, född 1914 och sedan år 1942 docent i egyptologi vid Uppsala universitet, intager genom sin begåvning, sina omfattande studier och sin redan gjorda vetenskapliga insats en rangplats i den internationella egyptologiska forskningen. Sin egyptologiska utbildning fick han hos den framstående egyptologen Kees i Göttingen, och redan hans doktorsavhandling rönt den största uppmärksamhet i den internationella forskningen. Han har sedan dess oavbrutet och med största framgång fullföljt sina forskningar, som i lika grad onspänna filologi, historia och arkeologi och även gripa över på det allmänna främreorientaliska området, såsom i hans senaste, i sitt slag banbrytande arbete om den på koptiska föreliggande manikeiska psalmboken (1949). Han är både som specialist och genom sin allmänna humanistiska bildning sällsynt väl rustad för sin forskning. Hans kompetens till en professur har länge varit oomtvistlig; den konstaterades redan år 1947 av tre utländska sakkunniga, dansken Sander-Hansen, engelsmannen Blackman och belgaren Capart, som på initiativ av t. f. universitetskanslern rådfrågades rörande hans kvalifikationer. Hur uppmärksamman han som forskare är visas bäst av att han såsom ensam icke ordinarie pro-

fessor är medlem av Comité de l'Association internationale des Egyptologues och vidare även av att han både från engelskt, franskt och amerikanskt håll har erhållit erbjudande att bearbeta viktiga egyptologiska samlingar och att han f. n. är inbjuden att gästföreläsa i Holland och England. Hans eminenta forskarkraft är starkt efterfrågad i utlandet, och han torde när som helst kunna påräkna fördelaktiga erbjudanden från utländska universitet om en ordinarie lärostol.

Vid Uppsala universitet har han under sin docenttid gjort en synnerligen förtjänstfull insats i undervisningen, som han drivit med mycken energi och framgång. Antalet adepter i ett så exklusivt och svårtillgängligt ämne blir naturligtvis aldrig stort, men hans insats i det vetenskapliga studiet kan icke mätas efter antalet direkta lärjungar. I universitetets humanistiska ämneskrets spelar egyptologien en betydelsefull roll; den har förbindelselinjer både till den orientaliska och den klassiska fornvärlden och är ägnad att sprida ljus över en mängd problem i den allmänna antika historien, arkeologien, konsthistorien och kanske framför allt religionshistorien. Säve-Söderberghs forskning och undervisning ha verkat befruktande på alla dessa studier, men alldeles särskilt har den religionshistoriska forskningen profiterat därav; nästan alla de senare årens religionshistoriska avhandlingar visa detta. Genom sitt arbete har han återupprättat den svenska egyptologiska tradition, som på ett berömvärt sätt inaugurerades av Karl Piehl vid Uppsala universitet men som efter dennes död (1904) mycket ofullkomligt och långa tider icke alls fullföljdes.

Den lösning av problemet rörande hans ställning vid universitetet, som Kungl. Majt föreslagit årets riksdag, är från universitetets synpunkt icke tillfredsställande. Ett personligt forskarstipendium kan visserligen garantera honom nödortfött uppehälle och till en viss grad trygga hans fortsatta forskningsmöjligheter, men för universitetet är det av minst lika stor betydelse att tillförsäkra sig hans undervisningsskicklighet och att skapa åt hans ämne den ställning som med rätta bör tillkomma det. Universitetet måste anse det vara av synnerlig vikt, att egyptologien under hans ledning mera stadigvarande införlivas med dess humanistiska ämneskrets och blir fast examensämne, och det vill med eftertryck framhålla, att detta ämne endast i en fullständig humanistisk fakultet, sådan universitetet har den, har sin naturliga förankring och kan verka befruktande på det allmänna humanistiska studiet. Det stöd, som ämnen sådana som orientaliska språk och klassisk fornkunskap giva ämnet egyptologi, är endast där för handen. Av detta skäl skulle universitetet anse det mindre lyckligt, om egyptologien i vårt land helt och hållet sammankopplades med ett påtänkt allmänt arkeologiskt museum för medelhavsländerna och främre Orienten, som eventuellt skulle förläggas utanför universitetsstaden och pålägga ämnets ende representant tyngande arbetsuppgifter av annan art än vetenskaplig forskning och undervisning. Vårt lands fornegyptiska samlingar äro heller icke av den betydelse och storleksordning, att de ensamma kunna uppbära det vetenskapliga egyptologiska studiet.

Från statsfinansiell synpunkt är skillnaden mellan ett forskarstipendium, f. n. kr. 13 836 per år, och en professorslön i begynnelsestadiet, f. n. kr. 19 112 per år, icke betydande, men för Säve-Söderbergh personligen skulle professorslönen innebära en mycket väsentlig förbättring av hans arbetsvillkor, då vetenskaplig forskning alltid kräver relativt stora utgifter för litteratur, resor o. d. Forskarstipendiet betecknar i själva verket ett minimum; till jämförelse kan erinras om att en lektorslön i Uppsala i begynnelsestadiet f. n. utgår med kr. 14 592 per år, ehuru av en lektor icke alls kräves den forskningsinsats, som väntas av en forskarstipendiat. Då därjämte en pro-

fessur skulle tillförsäkra ämnet egyptologi en helt annan ställning och helt andra fördelar än dem som kunna vinnas genom ett forskarstipendium, så synas alla skäl vara för handen att redan nu skapa den definitiva ordning, som en professur innebär. Att detta bör ske ju förr dess hellre, därför talar den redan antydda risk, som uppenbarligen förefinnes, att docenten Säve-Söderberghs eminenta vetenskapliga kraft snart nog kan gå förlorad för vårt land.

H. S. Nyberg.

Axel W. Persson.
